

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ЗА УТВРЂИВАЊЕ СТОПЕ КОНТРАЦИКЛИЧНОГ ЗАШТИТНОГ СЛОЈА КАПИТАЛА ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

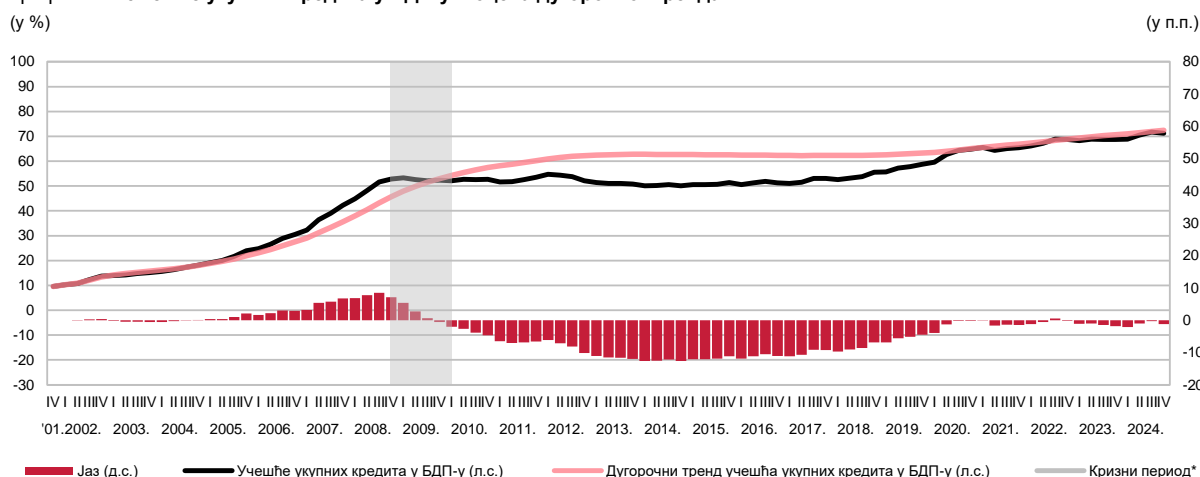
Извршни одбор Народне банке Србије, на основу члана 14. став 1. тачка 11) Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС”, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015, 40/2015 – одлука УС и 44/2018) и на основу тачке 436. Одлуке о адекватности капитала банке („Службени гласник РС”, бр. 103/2016, 103/2018, 88/2019, 67/2020, 98/2020, 137/2020, 59/2021, 67/2022, 137/2022, 48/2023, 110/2023 и 102/2024, у даљем тексту: Одлука о адекватности капитала), на седници одржаној 13. марта 2025. године, одлучио је да стопу контрацикличног заштитног слоја капитала (у даљем тексту: *ССуВ*) за Републику Србију задржи у висини од 0%, имајући у виду да се учешће реалне кредитне активности у реалном бруто домаћем производу налази испод свог дугорочног тренда. Задржавањем стопе контрацикличног заштитног слоја капитала на нивоу од 0% Народна банка Србије наставља да подржава кредитно тржиште у и даље неизвесним макроекономским кретањима у међународном окружењу.

ССуВ представља додатни основни акцијски капитал који су банке у обавези да одржавају изнад прописаних регулаторних минимума у износу који је једнак производу њихове ризичне активе и специфичне стопе *ССуВ*-а. Применом овог инструмента утиче се на ублажавање цикличне димензије системског ризика, будући да се њиме током периода израженог кредитног раста ствара додатни слој основног акцијског капитала, који може бити ослобођен када се системски ризици материјализују.

Народна банка Србије утврђује на тромесечном нивоу стопу *ССуВ*-а за Републику Србију, узимајући у обзир вредност референтног показатеља, важеће смернице и препоруке Европског одбора за системски ризик и остале променљиве које сматра релевантним за праћење цикличне димензије системског ризика. У складу с тачком 436. ст. 2. и 3. Одлуке о адекватности капитала, основу за обрачун референтног показатеља на основу кога се процењује висина стопе *ССуВ*-а представља одступање учешћа кредита у бруто домаћем производу од свог дугорочног тренда. Одређивање стопе *ССуВ*-а за Републику Србију усаглашено је с препоруком за утврђивање стопе *ССуВ*-а Европског одбора за системски ризик (*ESRB/2014/1*).

На Графику 1 приказани су учешће кредитне активности недржавном сектору у бруто домаћем производу,¹ дугорочни тренд и оцењено одступање учешћа кредита у бруто домаћем производу од свог дугорочног тренда (јаз). Након периода експанзивне кредитне активности од 2000. до 2008. године, крајем 2009. године јаз учешћа реалних кредита у реалном бруто домаћем производу ушао је у зону негативних вредности. Раст кредитне активности, који је присутан од 2014. године, допринео је да се учешће укупних кредита у бруто домаћем производу приближи свом дугорочном тренду. Након 2020. године ово учешће наставља да осцилира око свог дугорочног тренда. Према подацима за децембар 2024. године, учешће реалних кредита у реалном бруто домаћем производу налази се испод свог дугорочног тренда, са забележеним јазом од $-1,2$ процентна поена. На међугодишњем нивоу, вредност јаза је повећана за $0,7$ процентних поена, док је у односу на претходно тромесечје смањена за $0,9$ процентних поена. С обзиром на то да се оцењена вредност јаза налази испод вредности од 2 процентна поена изнад које би се сматрало да је раст кредитне активности прекомеран, референтни показатељ стопе *ССуВ*-а у четвртом тромесечју 2024. износио је 0% .

Графикон 1. Учешће укупних кредита у БДП-у и оцена дугорочног тренда

Извор: НБС.

* На основу показатеља системског стреса.

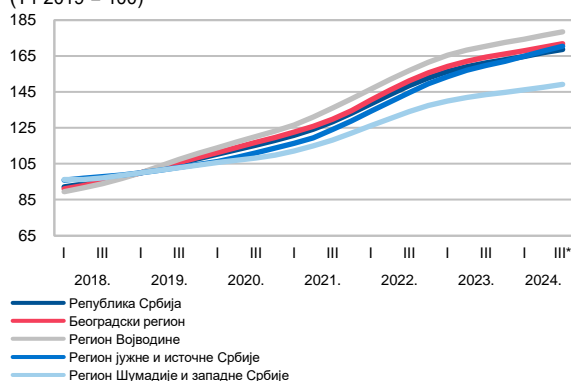
Да би се одредила стопа *ССуВ*-а за Републику Србију, поред одступања учешћа кредита у бруто домаћем производу од дугорочног тренда, узети су у обзир и додатни опциони показатељи, у складу с тачком 436. став 4. Одлуке о адекватности капитала. Коришћени су опциони показатељи који се односе на тржиште непокретности, спољну неравнотежу и кретања у банкарском сектору.

¹ <https://www.stat.gov.rs/vesti/statisticalrelease/?p=16869&a=09&s=090202>

Тржиште непокретности

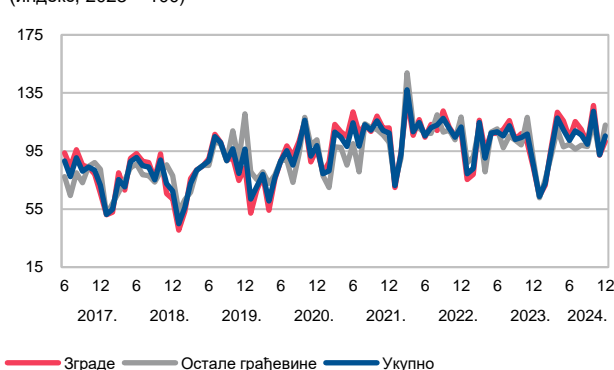
Према последњим доступним подацима Републичког геодетског завода (у даљем тексту: РГЗ), а на основу индекса цена станова (Графикон 2), цене станова у трећем тромесечју 2024. наставиле су да расту, али нешто споријим темпом у односу на претходне периоде, посматрано међугодишње. Годишња стопа раста цена станова у Републици Србији на крају трећег тромесечја 2024. године (прелиминарни подаци) износила је 4,7%, док су у односу на претходно тромесечје цене станова повећане за 1,2%.²

Графикон 2. Индекс цена станова
(Т1 2019 = 100)

* Последњи доступни подаци (прелиминарни резултати).
Извор: Републички геодетски завод.

Графикон 3. Индекси броја издатих дозвола новоградње
(индекс, 2023 = 100)

Извор: Републички завод за статистику.

Током четвртог тромесечја 2024. године укупан број издатих дозвола новоградње порастао је за 8,1% у односу на исто тромесечје прошле године.

LTV рацио, мерен односом вредности хипотекарних стамбених кредита за чије је обезбеђење хипотекован стан и процењене вредности тих станова, у четвртом тромесечју 2024. порастао је у односу на претходно тромесечје и износио је 62,6% (61,9% у трећем тромесечју 2024).³

Резултати јануарске анкете Народне банке Србије о кредитној активности банака показују да су банке у четвртом тромесечју 2024. ублажиле стандарде за динарске дугорочне кредите привреди, а да је код становништва настављено ублажавање стандарда на динарске готовинске кредите, кредите за рефинансирање и девизно индексирани стамбене кредите. С друге стране, поштрени су стандарди за девизне и динарске краткорочне кредите привреди. На ублажавање стандарда за

² Републички геодетски завод – Извештај о индексу цена станова за треће тромесечје 2024 (последњи доступан податак).

³ Извор: база непокретности Народне банке Србије.

кредите становништву утицали су нижи трошкови извора финансирања захваљујући ублажавању монетарних политика Народне банке Србије и Европске централне банке, као и деловање конкуренције и позитивни изгледи у погледу економске активности, док су код привреде томе допринели нижи трошкови извора за динарске кредите и скраћивање процедуре током уговарања кредита. Према оцени банака, у четвртом тромесечју 2024. повећана је тражња привреде за динарским и дугорочним девизним / девизно индексираним кредитима. Раст тражње опредељен је финансирањем инвестиција, док су интерно финансирање предузећа, зајмови других банака и небанкарских институција деловали у супротном смеру. Становништво је повећало тражњу за динарским потрошачким и готовинским кредитима и кредитима за рефинансирање, као и за девизно индексираним стамбеним кредитима. Према оцени банака, раст тражње је био опредељен потребама за рефинансирањем постојећих кредита, набавком трајних потрошних добара, куповином непокретности, уз позитиван утицај виших зарада. У првом тромесечју 2025. банке очекују поштравање стандарда и нижу тражњу привреде за кредитима, док се код становништва очекују даље ублажавање стандарда и раст тражње за кредитима.⁴

Показатељи спољне неравнотеже

Током 2024. године повећан је и извоз и увоз робе и услуга у односу на претходну годину. Услед убрзања инвестиционог циклуса и раста домаће тражње, раст увоза робе и услуга је у 2024. убрзан на 8,4%, што је било динамичније у односу на раст извоза робе и услуга, који је износио 4,8%. У тим условима повећан је дефицит текућег рачуна платног биланса на 6,3% бруто домаћег производа, са до сада најнижег нивоа од 2,4% бруто домаћег производа у претходној години. На повећање дефицита текућег рачуна у односу на претходну годину утицали су реализација инвестиција планираних програмом „Скок у будућност – Србија Експо 2027” и раст расположивог дохотка становништва, а делом и ниска екстерна тражња. Ипак, дефицит текућег рачуна платног биланса био је у пуној мери покривен приливом по основу страних директних инвестиција (СДИ).⁵

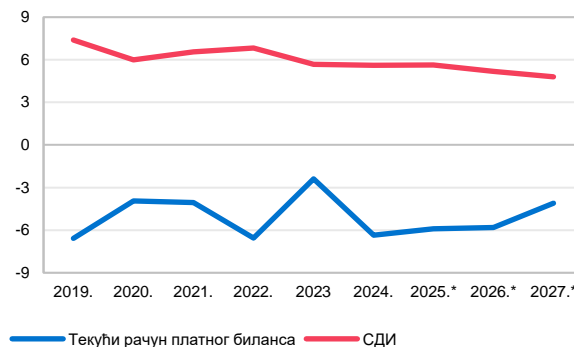
Висок прилив страних директних инвестиција у Србију настављен је и у 2024, када су укупне СДИ износиле рекордне 5,2 милијарде евра, односно 6,4% бруто домаћег производа (4,6 милијарди евра нето), што представља раст од 14% у односу на претходно достигнути максимум из 2023. године. Око четири петине прилива СДИ било је у облику власничког

⁴ Извештај о резултатима анкете о кредитној активности банака за четврто тромесечје 2024.

⁵ Извештај о инфлацији, фебруар 2025.

капитала и реинвестиране добити, што потврђује опредељење страних инвеститора да nastave с претежно дугорочним финансијским улагањима у Србију. СДИ су задржале географску и пројектну распрострањеност, доприносећи расту продуктивности, запослености и конкурентности привреде. Посматрано по делатностима, највише улагања било је усмерено у грађевинарство, рударство, прерађивачку индустрију и стручне, научне, иновационе и техничке делатности. Очекује се да ће приливи СДИ у наредним годинама износити у просеку око 5,5% бруто домаћег производа и да ће остати географски и пројектно распрострањени, као и да ће и даље највећи део прилива бити усмерен у извозно оријентисане секторе.⁶

Графикон 4. Дефицит текућег рачуна платног биланса и стране директне инвестиције (у % БДП-а)

* Процена НБС, фебруар 2025.
Извор: НБС.

Основни показатељи банкарског сектора

Банкарски сектор је добро капитализован и високо ликвидан. На крају четвртог тромесечја 2024. године показатељ адекватности капитала на нивоу банкарског сектора износио је 21,3%, што је знатно изнад регулаторног минимума.⁷

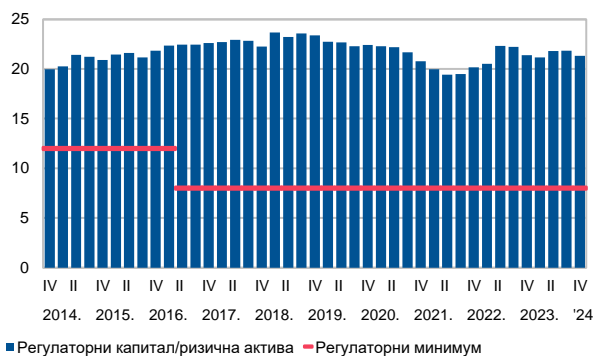
Количник одобренних кредита и примљених депозита (*Loan-to-Deposit – LtD*) на крају четвртог тромесечја 2024. године забележио је вредност од 0,80. Његово задржавање на нивоу нижем од 1 указује на то да се банке у већој мери ослањају на домаће, стабилне изворе финансирања, као што су депозити.

Учешће проблематичних кредита у кредитима банкарског сектора, упркос вишедимензионалној кризи с којом се суочавамо у протеклих пет година, смањено је и у децембру 2024. достигло је нови рекордно ниски ниво (2,5%). Од августа 2015. године, када је усвојена Стратегија за решавање проблематичних кредита, на основу које су донете бројне мере ради смањења нивоа проблематичних кредита, учешће проблематичних кредита смањено је за 19,7 процентних поена. Учешће проблематичних кредита у укупним кредитима на крају четвртог 2024. године ниже је за 0,2

⁶ Извештај о инфлацији – фебруар 2025.

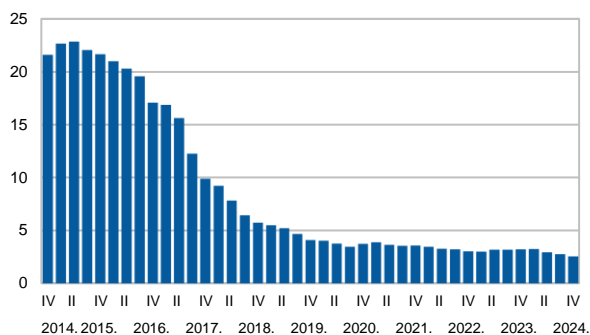
⁷ Од 30. јуна 2017. године минимум показатеља адекватности капитала банке износи 8% (минимум показатеља основног капитала је 6%, док је минимум показатеља основног акцијског капитала 4,5%). Такође, банка је дужна да, поред испуњења ових услова, у сваком тренутку одржава капитал и на нивоу који је потребан за покриће свих ризика којима је изложена или може бити изложена у свом пословању, тј. најмање у висини потребној за одржавање увећаних показатеља адекватности капитала ако јој је Народна банка Србије, у складу с тачком 5. ове одлуке, одредила показатеље адекватности капитала више од прописаних.

Графикон 5. Показатељ адекватности капитала (у %)

Извор: НБС.

Графикон 6. Проблематични кредити (учешће у укупним бруто кредитима, у %)

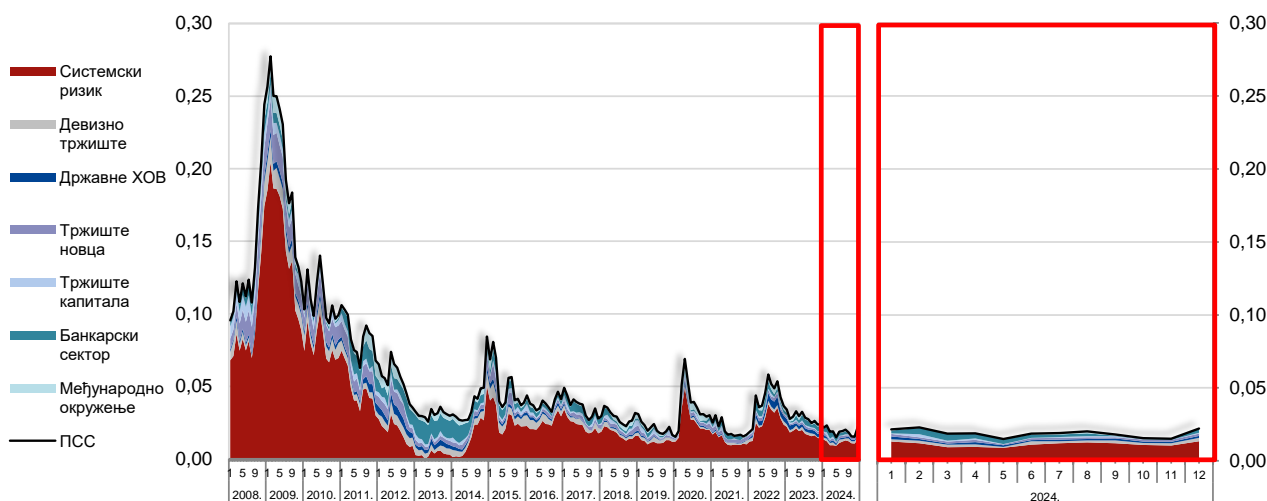
Извор: НБС.

процентна поена него на крају трећег тромесечја 2024. године, док је у односу на крај претходне године смањено за 0,7 процентних поена. Смањење учешћа проблематичних кредита у укупним кредитима на нови рекордно ниски ниво указује на то да претходно заоштрени финансијски услови нису имали веће негативне последице на квалитет активе банака.

Оцена системског ризика финансијског система Републике Србије

Показатељ системског стреса развијен је с циљем да се препознају периоди повишеног стреса и ниво системског ризика финансијског система Републике Србије. Обухвата низ показатеља који сагледавају величину финансијског стреса у шест најважнијих сегмената финансијског система Републике Србије: девизно тржиште, тржиште државних хартија од вредности, тржиште новца, тржиште капитала, банкарски сектор и међународно окружење.

Графикон 7. Кретање Показатеља системског стреса и приказ доприноса најзначајнијих фактора ризика Показатељу системског стреса уз идентификацију режима финансијског стреса

Извор: НБС.

На крају последњег тромесечја 2024. године показатељ системског стреса забележио је вредност од 0,022, што представља незнатно повећање у односу на крај трећег тромесечја 2024. године, као и нешто нижу вредност него у децембру 2023. године (0,024). Нижој вредности показатеља системског стреса у четвртом 2024. у односу на исти период претходне године у највећој мери су допринела кретања у међународном окружењу услед смањења композитне премије ризика, као и чињенице да се светска привреда показала отпорнијом у односу на првобитне прогнозе.

Народна банка Србије наставиће да делује опрезно и благовремено доноси одлуке ради очувања и јачања постигнуте стабилности финансијског система. Побољшање домаћег макроекономског окружења остварено у претходном периоду, као и континуирано унапређење регулаторног оквира за банке, утицали су на то да банкарски сектор Републике Србије остане стабилан, добро капитализован и високо ликвидан. Резултати макропруденцијалних стрес-тестова солвентности и ликвидности спроведени по подацима из септембра 2024. године такође потврђују стабилност банкарског система.

Почетком октобра 2024. године агенција *Standard & Poor's* повећала је кредитни рејтинг Србије на ниво БББ–, чиме је Србија први пут у својој историји сврстана међу земље с кредитним рејтингом инвестиционог ранга. Одлука о повећању кредитног рејтинга на инвестициони ниво донета је услед повољних макроекономских изгледа земље и повећане отпорности на спољне шокове захваљујући одговорном вођењу економске политике, што се очекује и у наредним годинама. Повећању кредитног рејтинга допринела су и очекивањима да ће ризици по финансијску стабилност у Србији остати ниски, подржани добро капитализованим, профитабилним и ликвидним банкарским системом.

Крајем јануара 2025. године рејтинг агенција *Fitch Ratings* задржала је позитивне изгледе за добијање рејтинга инвестиционог ранга, уз задржавање кредитног рејтинга на нивоу ББ+. Одлука о задржавању позитивних изгледа кредитног рејтинга Србије подржана је адекватном комбинацијом економских политика, укључујући досадашње резултате доброг фискалног управљања, снажне изгледе за привредни раст, високе девизне резерве и већи бруто домаћи производ по глави становника у поређењу с медијаном земаља са истим кредитним рејтингом.